

ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ, ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ТА ОЦІНКА

© 2016 БІЛОВОДСЬКА О. А.

УДК 65.014.1:336.531.2+330.341.1

Біловодська О. А. Формування і реалізація інвестиційних стратегій інноваційного розвитку підприємств: сутність, основні складові та оцінка

Метою статті є поглиблення економічної сутності інвестиційної стратегії інноваційного розвитку підприємства на основі систематизації підходів щодо визначення стратегії та виділення відповідних складових, а також удосконалення методичного підходу щодо оцінки інвестиційної стратегії інноваційного розвитку підприємства. Зазначено, що процес формування стратегії повинен визначатися конкретним часом і обставинами, з постійним урахуванням впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств. Удосконалено методичний підхід щодо комплексної оцінки інвестиційних стратегій інноваційного розвитку на основі визначення ряду нормативних і фактичних показників та встановлення співвідношення між ними за рахунок орієнтації на стратегічну мету підприємства та врахування інтересів підприємства і споживача інновацій. Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення рівня і пропорції діяльності організації за додатковими чинниками, що виникають при впровадженні та реалізації «піонерних» інновацій чи ринків.

Ключові слова: інвестиційна стратегія, інноваційний розвиток, інвестиційна привабливість, економічна ефективність, інноваційний проект.

Табл.: 1. **Формул.:** 9. **Бібл.:** 19.

Біловодська Олена Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю, Сумський державний університет (вул. Римського-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)

E-mail: alenabel79@gmail.com

УДК 65.014.1:336.531.2+330.341.1

Беловодская Е. А. Формирование и реализация инвестиционных стратегий инновационного развития предприятий: сущность, основные составляющие и оценка

Целью статьи является углубление экономической сущности инвестиционной стратегии инновационного развития предприятия на основе систематизации подходов к определению стратегии и выделение соответствующих составляющих, а также совершенствование методического подхода к оценке инвестиционной стратегии инновационного развития предприятия. Указано, что процесс формирования стратегии должен определяться конкретным временем и обстоятельствами, с постоянным учетом влияния факторов внешней и внутренней среды предприятий. Усовершенствован методический подход к комплексной оценке инвестиционных стратегий инновационного развития на основе определения ряда нормативных и фактических показателей и установления соотношения между ними за счет ориентации на стратегические цели предприятия, а также учета интересов предприятия и потребителя инноваций. Дальнейшие исследования будут направлены на определение уровня и пропорций деятельности организации по дополнительным факторам, возникающим при внедрении и реализации «пионерных» инноваций или рынков.

Ключевые слова: инвестиционная стратегия, инновационное развитие, инвестиционная привлекательность, экономическая эффективность, инновационный проект.

Табл.: 1. **Формул.:** 9. **Библ.:** 19.

Беловодская Елена Анатольевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры маркетинга и управления инновационной деятельностью, Сумской государственной университет (ул. Римского-Корсакова, 2, Сумы, 40007, Украина)

E-mail: alenabel79@gmail.com

UDC 65.014.1:336.531.2+330.341.1

Bilovodska O. A. Forming and Implementing Investment Strategies for Innovative Development of Enterprises: Essence, Main Components and Evaluation

The article is concerned with deepening the economic essence of investment strategy of innovative development of enterprise on the basis of a systematization of approaches to defining the strategy and allocating the related components, as well as improving the methodical approach to evaluation of the investment strategy of innovation development of enterprise. It has been specified that the process of forming a strategy should be determined by certain time and specific circumstances, with a constant consideration of the influence factors of both the internal and the external environment of enterprises. The methodical approach to the integrated evaluation of investment strategies of innovation development, based on the defining a number of normative and actual indicators and establishing a relationship between them by focusing on the strategic goals of enterprise, as well as taking account of interests of enterprise and consumer of innovations, has been improved. Future research will be aimed at determining the level and the proportions of the organization activities by the additional factors, occurring in terms of introducing and implementation of the «pioneer» innovation or markets.

Keywords: investment strategy, innovative development, investment attractiveness, economic efficiency, innovation project.

Tbl.: 1. **Formulae:** 9. **Bibl.:** 19.

Bilovodska Olena A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing and Innovation Management, Sumy State University (2 Rymkoho-Korsakova Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: alenabel79@gmail.com

На сучасних ринках з високим рівнем конкурентної боротьби будь-якому підприємству для виживання та успішного розвитку необхідна стратегія, яка є основою підвищення конкурентоспроможності підприємства, сталої конкурентної позиції та формування такого підприємства, яке за допомогою вдосконалення структури управління й підвищення організаційної культури могло б успішно працювати в даних ринкових умовах. Особливо гостро необхідність формування та реалізації обґрунтованої стратегії постає

у сфері інвестування інноваційної діяльності. Адже для забезпечення максимально високої економічної ефективності впровадження інноваційних рішень і уникнення неефективного вкладання коштів промисловими підприємствами необхідно обґрунтовано формувати та реалізувати інвестиційні стратегії та раціонально розподіляти наявні ресурси підприємства.

Достатньо ґрунтовне дослідження теоретичних і прикладних питань щодо формування інвестиційних стратегій на промислових підприємствах відображено

у працях зарубіжних і вітчизняних учених, серед яких Бланк І. О., Гуляєва Н. М. [1], Дребот Н. П. [5], Кіндрацька Г. І. [7], Мінцберг Г. [8], Пономаренко В. С., Гриньова В. М., Лисиця Н. М. [6], Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж. [15], Тридід О. М. [16], Череп А. В. [17] та багато інших. Механізми реалізації інвестиційних стратегій в інноваційній діяльності глибоко опрацьовано в роботах Бондаренко А. Ф., Васильєвої Т. А., Грищенко О. С. [2], Голубенко А. А. [4], Мороз Л. І. [9], Осецького В. А. [11], Рогози М. Є., Вергал К. Ю. [12], Саботюк В. В., Рибицького В. Ю. [13], Ткач І. М. [14], Штанько Л. О. [18], Ястремської О. М. [19] та багатьох інших.

Однак недостатньо вирішеними залишаються проблеми визначення основних складових і комплексної оцінки інвестиційних стратегій інноваційного розвитку з позицій підприємства та споживача інновацій.

Метою статті є поглиблення економічної сутності інвестиційної стратегії інноваційного розвитку підприємства на основі систематизації підходів щодо визначення стратегії та виділення відповідних складових, а також удосконалення методичного підходу щодо оцінки інвестиційної стратегії інноваційного розвитку підприємства.

Поняття «стратегія» етимологічно походить від грецького слова *strategia* (*stratos* – військо й *ago* – веду), за допомогою якого описували найбільш важливі частини військового мистецтва. Запозичення категорії «стратегія» з військового лексикону пояснюється тим, що підприємства в розвинених країнах опинилися в умовах, близьких до «військових дій» наприкінці 1950-х рр., пов'язаних з насиченням ринку, збільшенням конкуренції, коли для того, щоб вижити, треба було боротися. «Військові дії» вимагали теоретичного забезпечення. Відтоді поняття стратегії багато разів визначалося, уточнювалося, інтерпретувалося і т. ін. Зміни визначення терміна «стратегія» відбувалися разом зі змінами зовнішнього середовища підприємства.

При розробці й формуванні стратегії, згідно з думкою Г. Мінцберга [8], необхідно ґрунтуватися на десятих основних підходах: стратегія як процес осмислення (школа дизайну); стратегія як формальний процес (школа планування); стратегія як аналітичний процес (школа позиціонування); стратегія як процес передбачення (школа підприємництва); стратегія як ментальний процес (когнітивна школа); стратегія як процес, що розвивається (школа навчання); стратегія як процес ведення

переговорів (школа влади); стратегія як колективний процес (школа культури); стратегія як реактивний процес (школа зовнішнього середовища); стратегія як процес трансформації (школа конфігурації).

Крім того, автором виділено такі підходи до визначення змісту поняття стратегії:

1) як засіб досягнення цілей підприємства. Згідно з цим підходом розробка стратегії охоплює процес цілеутворення, і стратегія уявляється як засіб координації цілей і ресурсів;

2) як набір правил прийняття рішень. Особливість цього підходу до визначення змісту стратегії полягає в тому, що в її визначенні наголошується на всеосяжному характері, оскільки означені правила передбачають розв'язання проблем розвитку підприємства, забезпечення збалансованості його діяльності як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі;

3) як комплексна категорія, де стратегія – це не тільки засіб досягнення цілей і здійснення місії, а й програма функціонування підприємства в зовнішньому середовищі, взаємодії з конкурентами, задоволення клієнтів, реалізації інтересів власників та персоналу, зміцнення конкурентних позицій підприємства.

Таким чином, вважаємо, що в існуючих швидко мінливих і висококонкурентних умовах найбільш прийнятними й відповідними для успішної реалізації стратегій інноваційного розвитку вітчизняних підприємств є ідеї та погляди прихильників теорій конфігурації та комплексного підходу, тобто процес формування стратегії повинен визначатися конкретним часом і обставинами, постійно враховуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства (табл. 1).

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються розбудовою інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки України, однією з провідних функціональних стратегій є інвестиційна щодо вкладання коштів в інноваційну діяльність. При цьому важливо визначитися з тими складовими, які забезпечують її обґрунтованість щодо вчасного формування та успішної реалізації: інвестиційну привабливість та економічну ефективність інноваційного проекту.

Інвестиційна привабливість характеризує наявні економічні (ресурсні) можливості підприємства на сучасний момент і потенційну організаційно-управлін-

Таблиця 1

Економічна сутність інвестиційної стратегії інноваційного розвитку підприємства

Суть	Характерні риси
1) ґрунтується на виборі цілей, які б забезпечили підвищення ефективності інноваційної діяльності; 2) передбачає продумані цілеспрямовані дії; 3) враховує реакції на непередбачуваний розвиток подій і на конкурентну боротьбу, що посилюється; 4) спрямована на підвищення прибутковості при впровадженні та реалізації інновацій (отриманні максимуму прибутку, можливого за даних умов)	1) процес розроблення не закінчується конкретною дією – розробляється лише загальний напрямок дій; 2) дозволяє сконцентрувати увагу на основних проблемах; 3) при формуванні користуються узагальненою, неповною, неточною інформацією та підвищеним ризиком; 4) потребує постійного моніторингу у зв'язку з появою нової інформації; 5) розглядається як засіб для досягнення цілей фірми

Джерело: складено за [3; 10; 15].

ську спроможність у майбутньому. Інвестиційна привабливість – це властивість підприємства, зумовлена його наявними економічними ресурсами, залучати внутрішні та зовнішні інвестиційні кошти для досягнення цілей інвестування.

Оскільки інвестори, як правило, прагнуть до задоволення своїх раціональних потреб, тобто потреб, що мають економічне спрямування на досягнення певного рівня ефективності, наприклад, в отриманні прибутку, їх цікавить спроможність підприємства реалізувати проектні пропозиції за умови мінімальних вкладень. Тому важливою ознакою привабливості підприємства є кількість і якість належних йому економічних ресурсів, які й приваблюють, залучають, цікавлять інвесторів. У зв'язку з тим, що підприємство є відкритою системою, його привабливість охоплює як внутрішнє, так і зовнішнє середовище, що за економічними рівнями розподіляється на макро-, мезо- та мікро-економічне. Тобто інвестора цікавить підприємство не тільки як суб'єкт господарювання з належними йому економічними ресурсами, а й підприємство як суб'єкт підприємницьких відносин у відповідному ринковому середовищі з певною ємністю секторів ринку, уподобаннями споживачів, взаємозв'язками з партнерами, органами влади, сукупністю розповсюджених на його діяльність податкових пільг, тобто впливом, який справляє підприємство на зовнішнє середовище. З огляду на це твердження, аналіз інвестиційної привабливості підприємства доцільно проводити поетапно, виявляючи його явні та латентні, реальні та потенційні переваги на кожному економічному рівні, тобто з урахуванням внутрішньої і зовнішньої інвестиційної привабливості. Внутрішня обумовлюється наявними економічними ресурсами, а зовнішня – особливостями макро- і мезо-економічного середовища, в якому функціонує суб'єкт господарювання.

Економічна ефективність інноваційного проекту ідентифікує його теперішню значущість та потенційну корисність для підприємства, інвестора, суспільства з позицій латентно та явно вираженої результативності в економічному, організаційному, техніко-технологічному, соціальному й екологічному аспектах. Таким чином, у запропонованій трійстві всі складові мають комплексні характеристики в економічному, організаційному, управлінському, соціальному й екологічному аспектах у коротко- та довгостроковому періоді. Іншими словами економічна ефективність інноваційного проекту є комплексним поняттям, що характеризує внутрішню для підприємства та зовнішню для економіки в цілому. Таке тлумачення ефективності відповідає положенню про те, що результати інвестування створюють додаткові екологічний, соціальний, техніко-технологічний, організаційний, фінансовий ефекти щодо підприємства та бюджетний, ринковий, споживачький і соціально-екологічний щодо економіки, тобто зовнішнього середовища.

Економічна ефективність інноваційних проектів повинна враховувати інвестиційний ризик вкладень в інноваційну діяльність з позицій як збитків, так і збільшення витрат на реалізацію інноваційного проекту.

Підвищення обґрунтованості впровадження інвестиційної стратегії інноваційного розвитку забезпечується відповідною оцінкою. Інвестиційну стратегію неможливо оцінити лише за одним узагальнюючим показником, тому що вона охоплює різні напрями діяльності організації. Оцінюють стратегію за якістю запланованих дій та успішністю їх реалізації. Іноді розроблення стратегії заслуговує високої оцінки, однак її впровадження не дає очікуваних результатів (наприклад, невдало організоване управління порушило заплановані терміни переходу на випуск нової продукції, внаслідок чого організація зазнала збитків). Крім того, оцінка обраної стратегії в основному здійснюється у вигляді аналізу вірності й достатності урахування факторів, що визначають можливості впровадження та реалізації стратегії.

Розглянемо підхід щодо оцінки стратегій на основі визначення ряду нормативних і фактичних показників і встановлення співвідношення між ними, запропонований Кіндрацькою Г. І. [7] та вдосконалений автором для оцінки інвестиційних стратегій виробничих підприємств в умовах інноваційного розвитку.

1 етап. Формування переліку показників визначення економічного зростання.

Сформувати перелік показників, які описують структуру економічного зростання та відображають рівень досягнення цілей розвитку, в міру ускладнення умов виробництва і збуту продукції, підвищення вимог до якості й безпеки товару стає все складніше. Окрім цього, показники, які використовують для оцінки інноваційної діяльності, можуть змінювати свою важливість відповідно до умов зовнішнього середовища, стадії життєвого циклу підприємства (ЖЦП) і стратегічних цілей організації. Перелік показників, які підлягають оцінці, має забезпечити опис різних станів організації та врахувати такі чинники, як цілі організації, специфіка галузі, тип стратегії, особливості ринкової ситуації тощо.

Вважаємо, що до такого складу показників потрібно віднести:

- 1) розвиток організації трудових витрат учасників інноваційного процесу на підприємстві (заробітної плати);
- 2) повну собівартість інновації;
- 3) матеріальні витрати для розроблення, впровадження та реалізації інновацій;
- 4) нематеріальні витрати для розроблення, впровадження та реалізації інновацій;
- 5) вартість інноваційної продукції (розрахунковий показник, що визначається як прибуток + витрати);
- 6) обсяг продажу інноваційної продукції;
- 7) частку ринку, що контролюється підприємством;
- 8) прибуток від реалізації інновації.

Окрім того, доцільним видається здійснювати оцінку стратегії не лише з точки зору підприємства, що її реалізує, а й з точки зору відповідності інтересам споживачів.

Тому необхідно сформувати перелік показників для оцінки стратегії, за якими можливо її здійснення з точки зору споживачів. Серед таких показників ми ви-

діляємо: ціни на інноваційну продукцію підприємства та значення показника, що враховує оцінку вигод, які отримують споживачі.

Значення показника, що враховує оцінку вигод, розраховуємо на основі оцінних параметрів, характерних для конкретного виду інноваційної продукції, яким присвоюються певні оцінки чи бали за формулами (1) і (2):

$$P_{ei} = \sum_{j=1}^n V_j \cdot \frac{P_{\min}}{P_{ij}}, \quad (1)$$

$$P_{ei} = \sum_{j=1}^n V_j \cdot \frac{P_j}{P_{\max}}, \quad (2)$$

де P_{ij} – j -й показник вигод ($j = 1, 2, 3, \dots, k$) товару i ($i = 1, 2, 3, \dots, l$);

$P_{\max j}$ – максимальне значення j -го показника вигід товару з усіх товарів-аналогів;

$P_{\min j}$ – мінімальне значення j -го показника вигід товару з усіх товарів-аналогів;

V_j – коефіцієнт вагомості показника вигод j .

Для формування складу показників оцінки можна використовувати такі способи: експертний (експертами переважно є керівники вищого рівня, які визначають стратегічні цілі організації та несуть головну відповідальність за їх досягнення) і логічний (дослідник враховує умови інтенсивного типу розвитку).

2 етап. Установлення нормативних співвідношень між темпами зростання виділених на попередньому етапі показників.

В основі методу дослідження й оцінки стратегії лежить такий тип економічного зростання, при якому передбачені вищі темпи зниження витрат живої праці порівняно з витратами уречевленої праці та збільшення частки прибутку в створеній вартості, тобто забезпечення розширеного виробництва. На основі цього формується нормативна структура (нормативний ряд) темпів зростання показників розвитку організації:

$$T_i < T_{cin} < T_{mb} < T_{vin} < T_n, \quad (3)$$

де T_i – темп зростання інвестицій інноваційній діяльності на підприємстві;

T_{cin} – темп зростання повної собівартості інноваційної продукції;

T_{mb} – темп зростання матеріальних витрат;

T_{vin} – темп зростання вартості інноваційної продукції;

T_n – темп зростання прибутку від реалізації інновації.

Цей нормативний ряд показників не може бути спадним. Отже, значення показника темпу зростання трудових витрат є найнижче, а темпу зростання прибутку – найвище, тобто результативні показники мають зростати швидше порівняно з показниками, які відображають темпи зростання ресурсів.

Темпи зростання розраховуватимемо за формулою (4):

$$T = \frac{P_i}{P_{i-1}} \cdot 100\%, \quad (4)$$

де T – темп зростання;

P_i – значення показника в поточному періоді i ;
 P_{i-1} – значення показника в попередньому періоді $i-1$.

Формування авторської нормативної структури показників будемо виходячи з основної стратегічної мети підприємства. У зв'язку з цим розглянемо три можливі варіанти:

1) основною метою підприємства є розширення обсягів збуту, тоді нормативна структура показників набуде такого вигляду:

$$T_i < T_{cin} < T_n < T_{nb} < T_{on} < T_{чр}, \quad (5)$$

де T_{nb} – темп зростання невиробничих витрат;

T_{on} – темп зростання обсягу продажу інноваційної продукції підприємства;

$T_{чр}$ – темпи зростання частки ринку, що контролюється підприємством.

Таке співвідношення показників за даного варіанта обумовлено тим, що підприємство, прагнучи до розширення обсягів збуту та завоювання більшої частки ринку, знижує ціни на одиницю товару, зменшуючи при цьому прибуток. Це характерно здебільшого для підприємств, які здійснюють діяльність в умовах жорсткої конкуренції, коли на ринку багато виробників з аналогічними товарами;

2) основною метою підприємства є максимізація прибутку, тоді нормативна структура показників набуде такого вигляду:

$$T_i < T_{nb} < T_{cin} < T_{on} < T_{чр} < T_n. \quad (6)$$

Таке співвідношення показників формули (6) зумовлене тим, що підприємство, прагнучи підвищення прибутковості, намагається знизити собівартість, встановити вищу ціну, що призводить до нижчих темпів зростання його обсягів продажу та частки ринку. Даний варіант підходить здебільшого для підприємств, які намагаються максимально використовувати вигідну для себе кон'юнктуру ринку;

3) основною метою підприємства є утримання існуючих позицій на ринку, тоді нормативна структура показників набуде такого вигляду:

$$T_{cin} < T_i < T_{nb} < T_n < T_{чр} < T_{on}. \quad (7)$$

Співвідношення показників формули (7) зумовлене тим, що підприємство, прагнучи до утримання існуючих позицій, здійснює всі можливі заходи щодо запобігання зменшення збуту і загострення конкурентної боротьби, при цьому намагається постійно знижувати витрати виробництва і збуту. Цей варіант доцільно обрати тоді, коли підприємство зацікавлене у збереженні існуючого положення на ринку або сприятливих умов для своєї діяльності.

Що ж до нормативного ряду показників для оцінки інвестиційної стратегії інноваційного розвитку, за якими можливо її здійснення з точки зору споживачів, то він має відображати перевищення темпів зростання значення показника, що враховує оцінку вигод, які отримують споживачі, над темпами зростання ціни на інноваційну продукцію підприємства (формула (8):

$$T_y < T_{nb}, \quad (8)$$

де T_{iy} – темпи зростання ціни на продукцію підприємства;

$T_{ив}$ – темпи зростання значення показника вигід споживачів.

Таке співвідношення даних показників є очевидним, адже для споживачів оптимальною буде та стратегія підприємства, яка забезпечить їм менше зростання ціни на його інноваційну продукцію при прискореному зростанні вигід від споживання.

Нормативний ряд показників визначає умови розроблення та впровадження стратегії, за яких організація може підвищувати свої потенційні можливості, реалізувати переваги.

3 етап. Визначення фактичної структури показників, яка відображає реальний стан організації.

Фактичний ряд показників може мати іншу їх послідовність, ніж нормативний. Порядок розміщення показників відображає певний стан організації, зумовлений характеристиками обраної стратегії.

Фактичну структуру показників автором пропонується формувати відповідно до показників, визначених на етапі 1.

Також формуємо фактичну структуру і для показників оцінки стратегії, що здійснюється з точки зору споживачів.

4 етап. Оцінка відповідності між нормативною та фактичною структурою показників.

Ступінь відповідності нормативного та фактичного рядів показників визначають за коефіцієнтом рангової кореляції (коефіцієнт Спірмена (K)) [7]:

$$K = 1 - \frac{6S(d)^2}{n^3 - n}, \quad (9)$$

де $S(d)^2$ – сума квадратів різниць рангів показників ряду;

n – кількість рангів ряду.

При цьому визначаємо відповідність нормативного та фактичного рядів показників для рядів, що допомагають оцінити інвестиційну стратегію інноваційного розвитку як з точки зору підприємства, на якому вона реалізується, так і з точки зору споживачів його продукції.

Коефіцієнт K при повній відповідності двох послідовностей (нормативної та фактичної), коли кожний показник займає одне й те ж місце в обох рядах, дорівнює +1, що означає повну позитивну кореляцію. При негативній залежності, тобто якщо в одній послідовності показники розміщені в зворотному порядку порівняно з другою, коефіцієнт дорівнює -1, що означає від'ємну кореляцію. Для решти випадків K займає положення між граничними значеннями. Зростання K від -1 до +1 характеризує збільшення відповідності між двома послідовностями. Отже, під час аналізу слід звертати увагу не тільки на знак і значення коефіцієнта Спірмена, а й на його розмах. Доцільно зображати зміну цього коефіцієнта графічно. Значення K , яке повторюється з невеликим розмахом, у визначених межах, напрям якого відрізняється від нульової лінії, свідчатиме про наявність певної стратегії. Причому, чим менший цей розмах, тим більш визначеною є стратегічна лінія

поведінки організації. Наближення до крайніх значень коефіцієнта кореляції +1 або -1 свідчить про орієнтацію діяльності організації на підвищення результативності або, відповідно, її зниження.

Коефіцієнт Спірмена є агрегованою характеристикою економічних результатів діяльності організації, що дає змогу відстежувати загальну тенденцію їх зміни внаслідок реалізації стратегії.

5 етап. Визначення характеру інноваційної діяльності та стану підприємства.

Для здійснення даного етапу необхідно розглянути динаміку коефіцієнта Спірмена, за якою і можна визначити характер інноваційної діяльності та стан організації. Для цього необхідним є графічне зображення зміни коефіцієнта, розрахованого за рядами показників, що оцінюють інвестиційну стратегію як з точки зору підприємства, на якому вона реалізується, так і з точки зору споживачів його інноваційної продукції.

Якщо зміна коефіцієнта здебільшого має хвилюватий характер, причому довжина хвилі коливається переважно в межах декількох років, то це свідчить про те, що в управлінні організацією головну роль відіграють поточні та оперативні рішення й відсутня певна стратегічна орієнтація. Спостерігається часта зміна цілей і напрямів розвитку. Швидко ж зміна значень коефіцієнта кореляції з плюса на мінус і, навпаки, свідчила б про негативні тенденції розвитку організації та її спадну ефективність. Такий аналіз доцільно доповнювати аналізом фінансового стану організації, інноваційного потенціалу, процесів прийняття управлінських рішень тощо.

6 етап. Визначення рівня ризику, в умовах якого реалізується інвестиційна стратегія інноваційного розвитку.

Для визначення рівня ризику, в умовах якого реалізується інвестиційна стратегія, пропонуємо використовувати формулу Z-чинника Альтмана [7], який дає можливість визначити ефективність інвестиційної стратегії з урахуванням існуючих умов ризику.

7 етап. Формулювання висновків.

На даному етапі формулюють висновки про результативність діючих в минулому інвестиційних стратегій і доцільність розроблення нової стратегії, враховуючи існуючі умови ризику.

Таким чином, оцінка інвестиційної стратегії інноваційного розвитку організації за поданим вище методичним підходом полягає в порівняльному аналізі структури результатів інноваційної діяльності та нормативного ряду показників. Якщо динаміка показників інноваційної діяльності організації свідчить про наближення до нормативного, то інвестиційну стратегію інноваційного розвитку організації можна вважати задовільною. У протилежному випадку доцільність розроблення та реалізації стратегії буде визначатися вже нееконічними критеріями. Хоч іноді діяльність організації в такому режимі можна вважати виправданою. Наприклад, у випадку освоєння «піонерних» інновацій чи ринків, для кожної з яких може бути побудований відповідний нормативний ряд показників. Оцінка майбутньої інвестиційної стратегії передбачає прогноз можливих тенденцій кожного з перелічених показників

і порівняння їх з нормативним рядом показників, що дає можливість оцінити вибір стратегії розвитку організації. Головним критерієм цього вибору є досягнення поставлених цілей.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумок, можна зазначити, що автором систематизовано підходи до визначення стратегії, охарактеризовано складові інвестиційної стратегії інноваційного розвитку (інвестиційна привабливість та економічна ефективність інноваційного проекту), а також удосконалено методичний підхід щодо комплексної оцінки інвестиційних стратегій інноваційного розвитку на основі визначення ряду нормативних і фактичних показників і встановлення співвідношення між ними за рахунок орієнтації на стратегічну мету підприємства та врахування інтересів підприємства і споживача інновацій. Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення рівня і пропорції діяльності організації за додатковими чинниками, що виникають при впровадженні та реалізації «піонерних» інновацій чи ринків. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Бланк І. О., Гуляєва Н. М.** Інвестиційний менеджмент: підручник. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. 398 с.
- 2. Бондаренко А. Ф., Васильєва Т. А., Грищенко О. С.** Інвестиційно-інноваційна стратегія як механізм забезпечення сталого економічного зростання в Україні // Управління розвитком соціально економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання: праці VI Міжнар. наук. конф. студентів і молодих учених. Донецьк: ДонНУ, 2005. Ч. 5. С. 176–178.
- 3. Виханский О. С.** Стратегическое управление: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Гардарики, 2002. 296 с.
- 4. Голубенко А. А.** Инвестиционная деятельность в сфере инноваций. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*: зб. наук. праць Східноукраїнського державного університету. 2000. № 1 (1). С. 77–80.
- 5. Дребот Н.** Інвестиційна стратегія підприємства: засади і особливості її формування в сучасних умовах. *Регіональна економіка*. 2000. № 1. С. 63–69.
- 6.** Економічні та соціальні аспекти управління інвестиційною діяльністю: монографія/В. С. Пономаренко, В. М. Гриньова, Н. М. Лисиця та ін. Харків: ХДЕУ, 2003. 180 с.
- 7. Кіндрацька Г. І.** Стратегічний менеджмент: навчальний посібник. Київ: Знання, 2006. 366 с.
- 8. Минцберг Г., Альстренд Б., Лемпел Дж.** Школы стратегий/пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. С.-Петербург: Питер, 2000. 336 с.
- 9. Мороз Л. І.** Проблеми формування та обґрунтування інвестиційної стратегії інноваційного розвитку підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 628. С. 587–591.
- 10. Немцов В. Д., Довгань Л. Є.** Стратегічний менеджмент: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2001. 526 с.
- 11. Осецький В. Л.** Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики: монографія. Київ: ІАЕ УААН, 2003. 412 с.
- 12. Рогоза М. Є., Вергал К. Ю.** Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. 136 с.
- 13. Саботюк В. В., Рибицький В. Ю.** Аналіз та прогноз інноваційно-інвестиційної діяльності. *Інвестиції та інноваційний розвиток*. 2009. № 1. С. 19–29.
- 14. Кач І. М.** Концепція стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на інвестиційно-інноваційних засадах. *Проблеми науки*. 2007. № 12. С. 9–14.
- 15. Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж.** Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии: учебник для вузов/пер. с англ. под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. Москва: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. 576 с.
- 16. Тридід О. М.** Розробка інвестиційної стратегії підприємства як напрям забезпечення його інвестиційної привабливості. *Управління проектами та розвиток виробництва*: зб. наук. пр. ЧНУ ім. В. Даля, 2011. № 1 (37). С. 92–99.
- 17. Череп А. В.** Инвестознавство: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 398 с.
- 18. Штанько Л. О.** Процес планування ефективної інвестиційної стратегії підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*: зб. наук. праць. 2009. № 31. С. 65–67.
- 19. Ястремська О. М.** Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади: монографія. 2-ге вид. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2004. 488 с.

REFERENCES

- Blank, I. O., and Huliaieva, N. M. *Investytsiyni menedzhment* [Investment management]. Kyiv: KNTEU, 2003.
- Bondarenko, A. F., Vasyliieva, T. A., and Hryshchenko, O. S. "Investytsiino-innovatsiina stratehiia yak mekhanizm zabezpechennia staloho ekonomichnoho zrostantia v Ukraini" [Investment strategy as a mechanism of sustainable economic growth in Ukraine]. *Upravlinnia rozvytkom sotsialno-ekonomichnykh system: hlobalizatsiia, pidpriemnytstvo, stale ekonomichne zrostantia*. Donetsk: DonNU, 2005. Part 5. 176-178.
- Cherep, A. V. *Investoznavstvo* [Investments manual]. Kyiv: Kondor, 2006.
- Drebot, N. "Investytsiina stratehiia pidpriemstva: zasady i osoblyvosti yii formuvannia v suchasnykh umovakh" [Investment strategy: the principles and features of its formation in modern conditions]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1 (2000): 63-69.
- Golubenko, A. A. "Investitsionnaya deyatelnost v sfere innovatsiy" [Investment activity in the sphere of innovations]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo*, no. 1(1) (2000): 77-80.
- Kindratska, H. I. *Stratehichnyi menedzhment* [Strategic management]. Kyiv: Znannia, 2006.
- Mintsberg, G., Alstrend, B., and Lempel, Dzh. *Shkoly strategiy* [School strategies]. St. Petersburg: Piter, 2000.
- Moroz, L. I. "Problemy formuvannia ta obgruntuvannia investytsiinoi stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva" [Problems of formation and substantiation of the investment strategy of innovative development of enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, no. 628 (2008): 587-591.
- Niemtsov, V. D., and Dovhan, L. Ye. *Stratehichnyi menedzhment* [Strategic management]. Kyiv: KNEU, 2001.
- Osetskiy, V. L. *Investytsii ta innovatsii: problemy teorii i praktyky* [Investments and innovations: problems of theory and practice]. Kyiv: IAE UAAAN, 2003.
- Ponomarenko, V. S. et al. *Ekonomichni ta sotsialni aspekty upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu* [Economic and social aspects of investment management]. Kharkiv: KhDEU, 2003.
- Rohoza, M. Ye., and Verhal, K. Yu. *Stratehichnyi innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv: modeli ta mekhanizmy* [Strategic innovation development of enterprises: models and mechanisms]. Poltava: RVV PUET, 2011.
- Sabotiuk, V. V., and Rybytskyi, V. Yu. "Analiz ta prohnoz innovatsiino-investytsiinoi diialnosti" [Analysis and forecast of innovative-investment activity]. *Investytsii ta innovatsiinyi rozvytok*, no. 1 (2009): 19-29.
- Shtanko, L. O. "Protsey planuvannia efektyvnoi investytsiinoi stratehii pidpriemstva" [The process of planning an effective investment strategy of the enterprise]. *Problemy systemnoho pidkrodu v ekonomitsi*, no. 31 (2009): 65-67.
- Tompson, A. A., and Strickland, A. Dzh. *Strategicheskiy menedzhment. Iskusstvo razrabotki i realizatsii strategii* [Strategic management. The art of developing and implementing the strategy]. Moscow: Banki i birzhi; YuNITI, 1998.
- Trydid, O. M. "Rozrobka investytsiinoi stratehii pidpriemstva yak napriam zabezpechennia yoho investytsiinoi pryvablyvosti"

[Development of the investment strategy of the enterprise as the direction of ensuring its investment attractiveness]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva*, no. 1(37) (2011): 92-99.

Tkach, I. M. "Kontseptsiiia stratehii rozvytku oboronno-promyslovoho kompleksu Ukrainy na investytsiino-innovatsiinykh zasadakh" [The concept of strategy of development of the military-

industrial complex of Ukraine on investment and innovation basis]. *Problemy nauky*, no. 12 (2007): 9-14.

Vikhanskiy, O. S. *Strategicheskoye upravleniye* [Strategic management]. Moscow: Gardariki, 2002.

Yastremska, O. M. *Investytsiina dialnist promyslovykh pidpriemstv: metodolohichni ta metodychni zasady* [Investment activity of industrial enterprises: methodological and methodical bases]. Kharkiv: INZhEK, 2004.

УДК 658.155

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

© 2016 ЛАЧКОВА Л. І., ЛАЧКОВА В. М., ПОСТОЛЬНА Н. О.

УДК 658.155

Лачкова Л. І., Лачкова В. М., Постольна Н. О. Методичні підходи до оцінки фінансової безпеки підприємств торгівлі

Обґрунтовано необхідність застосування системного підходу і доцільність використання інтегральної бальної оцінки фінансової безпеки підприємств роздрібно торгівлі, яка заснована на розрахунку узагальнюючого показника рівня фінансової безпеки. Розроблено адитивну модель, що враховує найбільш інформативні показники для роздрібно торгівлі продовольчими товарами: рентабельність активів, коефіцієнт покриття, період оборотності запасів, період оборотності кредиторської заборгованості, показник якості чистих активів. Прийняття рішень із застосуванням розробленого методичного забезпечення ґрунтується на використанні запропонованих критеріїв для регламентації проведення процедури інтегральної бальної оцінки та ідентифікаційної карти типу підприємств роздрібно торгівлі за рівнем фінансової безпеки. Апробація запропонованого інструментарію дозволила виділити цільову групу підприємств роздрібно торгівлі, для яких розробка стратегії управління фінансовою безпекою є першочерговим завданням та які мають потенціал для її реалізації.

Ключові слова: торгівля, підприємство, оцінка фінансової безпеки.

Табл.: 4. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 15.

Лачкова Людмила Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, аналізу та страхування, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)
E-mail: milach53@gmail.com

Лачкова Вікторія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, аналізу та страхування, Харківський державний університет харчування та торгівлі (вул. Клочківська, 333, Харків, 61051, Україна)
E-mail: vilach@yandex.ru

Постольна Наталія Олександрівна – викладач Харківського торговельно-економічного коледжу Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Клочківська, 202, Харків, 61045, Україна)

УДК 658.155

UDC 658.155

Лачкова Л. И., Лачкова В. М., Постольна Н. А. Методические подходы к оценке финансовой безопасности предприятий торговли

Обоснована необхідність застосування системного підходу і цілесобразність використання інтегральної бальної оцінки фінансової безпеки підприємств розничної торгівлі, котра ґрунтується на розрахунку узагальнюючого показника рівня фінансової безпеки. Розроблено адитивну модель, що враховує найбільш інформативні показники для розничної торгівлі продовольственными товарами: рентабельність активів, коефіцієнт покриття, період оборачиваемости запасов, период оборачиваемости кредиторской задолженности, показатель качества чистых активов. Принятие решений с применением разработанного методического обеспечения основывается на использовании предложенных критериев для регламентации проведения процедуры интегральной балльной оценки и идентификационной карты типа предприятий розничной торговли по уровню финансовой безопасности. Апробація запропонованого інструментарію дозволила виділити цільову групу підприємств розничної торгівлі, для котрих розробка стратегії управління фінансовою безпекою є першочерговою задачею і котрі мають потенціал для її реалізації.

Ключевые слова: торговля, предприятие, оценка финансовой безопасности.

Табл.: 4. **Формул.:** 1. **Библ.:** 15.

Лачкова Людмила Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, профессор кафедры финансов, анализа и страхования, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина)
E-mail: milach53@gmail.com

Лачкова Виктория Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, анализа и страхования, Харьковский государственный университет питания и торговли (ул. Клочковская, 333, Харьков, 61051, Украина)
E-mail: vilach@yandex.ru

Постольная Наталья Александровна – преподаватель Харьковского торгового-экономического колледжа Киевского национального торгового-экономического университета (ул. Клочковская, 202, Харьков, 61045, Украина)

Lachkova L. I., Lachkova V. N., Posolnaya N. A. The Methodical Approaches to Evaluating the Financial Security of Trade Enterprises

The article substantiates necessity of applying a systemic approach and the usefulness of integrated scoping the financial security of the retail trade enterprises, which is based on calculating the synthesis indicator of the level of financial security. An additive model with account of the most informative indicators for retail food trade, i.e.: return on assets, coverage coefficient, stock turnover period, turnover period of accounts payable, and the indicator of the net assets quality, has been developed. Decision-making with use of the developed methodical support is based on the proposed criteria for regulating the procedure of the integrated scoring evaluation and the identification card of type of retail trade enterprises by the level of financial security. Approbation of the suggested instrumentarium allowed to select the target group of the retail trade enterprises, for which development of a strategy for the management of financial security has the top priority and which have the capacity to implement it.

Keywords: trade, enterprise, evaluation of financial security.

Tbl.: 4. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 15.

Lachkova Lyudmyla I. – PhD (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Analysis and Insurance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)
E-mail: milach53@gmail.com

Lachkova Victoriya N. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Analysis and Insurance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade (333 Klochkivska Str., Kharkiv, 61051, Ukraine)
E-mail: vilach@yandex.ru

Posolnaya Nataliya A. – Lecturer, Kharkiv Trade and Economic College of Kyiv National University of Trade and Economics (202 Klochkivska Str., Kharkiv, 61045, Ukraine)